

Cyklistický výjazd

za spoznávaním hradov a zámkov Zemplínskej stolice

Prvý výjazd

Realizoval: Cykloturistický klub LEŠŤAN
Účasť členov klubu: MVDr. Michal Ondovčík
Termín výjazdu: 17.-18.3.2012

Trasa presunu:

- Košice-Svinica-Košický Klečenov-Dargov (**Braničevský hrad-Parustan**)-Bačkov (**hrad Bačkov**)-Sečovce-Hriadky-Vojčice-Trebišov (**hrad Parič**)-Kožuchov – prvý deň akcie
- Kožuchov-Veľaty-Michaľany-Kazimír (**hrad Kazimír**)-Brezina-Egreš-Zemplínska Teplica (**hrad Zemplínska Teplica**)-Slanské Nové Mesto-Slanec-Bohdanovce-Košice – druhý deň akcie

Dĺžka presunu:

17.3.2012 - 76,50 km,

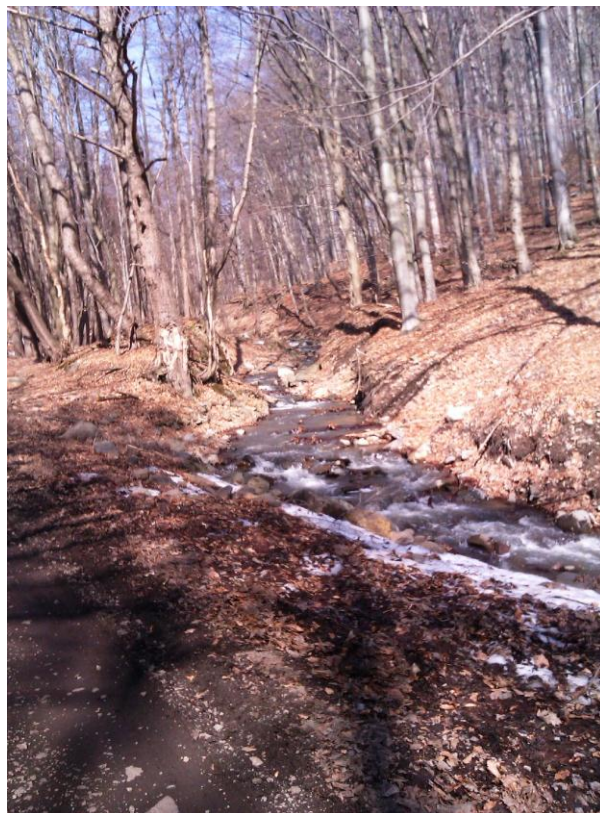
18.3.2012 – 77,50 km,

Materiál, ktorý bol použitý k spracovaniu prezentácie:

- text a mapa – www.zamky.sk, www.slovenskehrady.sk,
- fotografie – MVDr. Michal Ondovčík.

Lokalitu hradu Parustan (Braničev) som nenavštívil z dôvodu, že na prístupovej ceste k nemu bol mokrý sneh a zem bola rozmoknutá, avšak prinášam niekoľko záberov z okolia lokality hradu.

Báčkov hrad, Bačkovský hrad, kaštieľ v Bačkove

Stručný popis

Stopy po stredovekom panskom sídle - hrádku, hrade sa nachádzajú pravdepodobne pod ruinami kaštieľa priamo v obci Bačkov. Obec sa nachádza 8km za Dargovským priesmykom, 5 km od Sečoviec.

História

Dnes už zaniknutý hrad bol postavený priamo v obci začiatkom 14. storočia. Stalo sa tak pravdepodobne po boji medzi Karolom Robertom a zemplínskymi zemanmi pri ktorom bol zničený pôvodný hrad Braničev (Paruštan), stojaci SZ od obce. V roku 1321, po smrti Matúša Čáka Trenčianskeho, sa Karolovi Robertovi podarilo zlomiť moc ďalších oligarchov na území východného Slovenska a definitívne ovládnuť krajinu. Pôvodní zemepáni Bačkova po prehratej bitke prišli konfiškáciou o svoje majetky a noví majitelia postavili nový hrad v obci Bačkov. Prvým známym majiteľom a zrejme aj zakladateľom Bačkova bol Miko resp. Mičk(o), syn Michala z rodu Ákošovcov. Mičk sa politicky orientoval na kráľa Karola Roberta. Prvé majetky získal 1315 v Zemplíne, 1317 získal časť konfiškovaných majetkov Peteňovcov vrátane hradného panstva Parustan, 1322 dostal územie na Toryse a 1323 Kráľovský Chlmec. V službách kráľa bol šarišským, zemplínskym, šomoďským a šoproňským županom. Neskôr bol dvorským sudcom a taverníkom kráľovnej Alžbety a od roku 1325 slavonským bánom. Podľa tejto funkcie dostal jeho rod pomenovanie Mičkbán. Ďalšie osudy hradu Bačkov 14.-16. storočí sú málo známe. V roku 1569 bol majiteľom Juraj I. Rákoczi. V roku 1598 boli spolumajiteľmi hradu Mikuláš Bocskai, František Rákoczi, Štefan Kecer a Peter Sokol. V roku 1647 hrad patrilo Rákoczimu a Štefanovi Bocskaiovi. V roku 1663 boli majiteľmi hradu Štefan Bocskai a Juraj Soos. V 17.storočí patrilo Bocskaiovcom a Rákocziovcom. Štefanovi Bocskai, župan Zemplínskej stolice sa v roku 1676 zúčastnil Wesselényiho sprisahania, ktoré bolo prezradené. Bocskai sa vyhol trestu len útekem do Sedmohradska a značná časť hradu bola zbúraná. Hrad bol v roku 1688 zbúraný a opustený, pravdepodobne sa stal obeťou povstaleckých vojen. Od 1693 hrad a panstvo patrili rodine baróna Fischera. Na mieste zbúraného hradu dal v roku 1750 vtedajší majiteľ bačkovského panstva Michal Fischer postaviť kaštieľ. V 18. storočí boli majiteľmi Bačkova Fischerovci, Semerovci, Mariášovci, Pukyovci, Kolnášovci a Forgáčovci. V roku 1944 bol zničený pravoslávny kostol z roku 1700 a zničený - pravdepodobne vypálený bol aj kaštieľ.

Exteriér

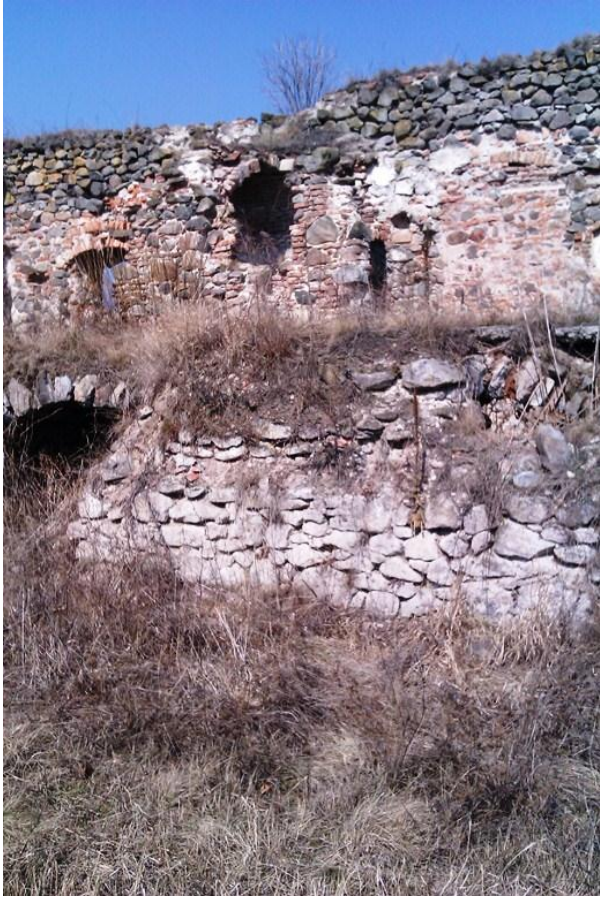
Pôvodný hrádok je v ruinách kaštieľa ťažko identifikovateľný a bez výskumu lokality vám nevieme dať žiadnu správu o jeho vzhľade a veľkosti. Ruina kaštieľa: podľa zachovalých základov mala stavba obdĺžnikový pôdorys so dlhšou S-J stranou. Na južnej strane boli dve veže, medzi ktorými sa nachádzala vstupná terasa s reprezentačným schodišťom. Z nej sa vstupovalo cez malý rizalit do hlavnej miestnosti (pravdepodobne sály) o rozmeroch asi 9x5m. Po stranách nadväzovali na veže menšie miestnosti, v interiéri jednej z nich je zachovalý barokový výklenok. Za sálou mohla byť ešte jedna užšia miestnosť, alebo arkádová chodba na malé nádvorie po bokoch ktorého sa mohli tiahnuť bočné trakty. Viac pravdepodobné

vzhľadom na rozmery objektu je, že nádvorie nemal a za hlavnou sálou boli na sever orientované ďalšie miestnosti. V týchto miestach je objekt úplne zničený a zarastený 1m vegetáciou, takže nie je vidieť ani prípadné stopy po základoch. Na dvore je ešte studňa a stopy po terénnych úpravách vstupnej časti objektu.

Súčasný stav

Leží na jednej zo záhrad priamo v obci medzi pozemkami rodinných domov. Veľmi ťažko sa dá určiť, či je kaštieľ postavený na staršej dispozícii hradu aj keď stopy po dvoch vežiach na to navádzajú. Murivo je previazané tehľami, vnútorné murivo je na niektorých miestach čisto tehlové. Môže ísť o neskororenesančnú dispozíciu objektu s barokovo upravovanými interiérmi, ale aj o barokový objekt. V severnej časti záhrady - odkiaľ je dnes prístup, sú posadené zemiaky a v objekte bývajú sliepky. Zarastený je miestami až do výšky 1m vegetáciou a kríkmi, ktoré znemožňujú pohyb po areáli. Severná časť susedí s ďalšou záhradou, kam som sa nedostal. Celkovo môžem povedať o príjemnom prekvapení, keďže literatúra uvádza vojnou úplne zničený objekt. Zachraňovať však už je neskoro, možno by stálo obci uvažovať na konzerváciu a zastrešením jednej veže, kde môže byť múzeum histórie obce ako aj jej dvoch hradov a kaštieľa.

Nížinný vodný hrad Parič, Paričov, Trebišovský hrad; 1330 castrum Parys, 1430 castrum Terebes

Podľa prvej písomnej zmienky z roku 1254 stál východne od Trebišova nížinný hrad, ktorého majiteľom bol magister Andronik, syn župana Parisa. Na základe podobnosti názvu hradu a mena župana možno predpokladať, že hrad vystaval Andronikov otec Paris pravdepodobne po tatárskom vpáde. Avšak pod menom castrum Parys sa hrad spomína až v darovacej listine z roku 1327, ktorú vystavil kráľ Karol Róbert Viliamovi Drugethovi.

Hrad za Drugethovcov

Drugethovci Parič pravdepodobne značne prestavali. Celý hrad bol obohaný opevnením, ktorého základy boli kamenné a nadstavané tehlovým múrom. Na západnej strane k múru pristavali trojpodlažný gotický palác. Dodnes sa zachovala časť jeho steny (zvyšok opevnenia). Na opačnej strane archeologický výskum odhalil základy hranolovej budovy, pravdepodobne vstupnej veže hradu. Na nádvorí sa nachádzala studňa.

Odmena za zásluhy

Drugethovci neskôr vrátili Parič panovníkovi a hrad sa stal kráľovským majetkom. V roku 1387 ho kráľ Žigmund Luxemburský daroval spolu s celým panstvom ako odmenu za zásluhy a vojenskú pomoc Petrovi Perényimu. Perényiovcovi pristavali k múru opevnenia rozsiahlejší poschodový palác.

Husitské nebezpečenstvo

V polovici 15. storočia, keď Ján Jiskra z Brandýsa obsadil veľkú časť Slovenska, sa v roku 1454 zišiel na Pariči krajinský snem, aby sa na ňom uznieslo ako postupovať proti husitskej invázii. V tomto období Perényiovcovi okrem výstavby ďalších budov premiestnili vchod do južnej časti hradu - bola tu postavená hradná brána s padacím mostom. Ďalej hrad rozšírili vybudovaním opevnenia, z ktorého bol pri archeologickom výskume zistený úsek so zabudovanou vstupnou bránou (oproti padaciemu mostu). Ďalšou časťou tohto opevnenia je pravdepodobne stena neskoršie postavenej andrásziovskej pivnice. Okolo opevnenia bola vybudovaná vodná priekopa naplnená z neďalekého potoka Trnávka.

Turecké nebezpečenstvo

Po bitke pri Moháči, keď veľká časť uhorského územia padla do tureckých rúk, zasadal na hrade uhorský snem, aby prijal opatrenia na záchranu štátu.

Posledná prestavba

V prvej tretine 16. storočia Perényovci hrad rozšírili. Z tohto obdobia bola zistená kruhová nádrž. Boli vybudované ďalšie objekty, prehĺbené priekopy a posilnený obranný múr. Išlo najmä o stavby vonkajšieho hradu, ktorý nebol doteraz podrobnejšie archeologicky preskúmaný.

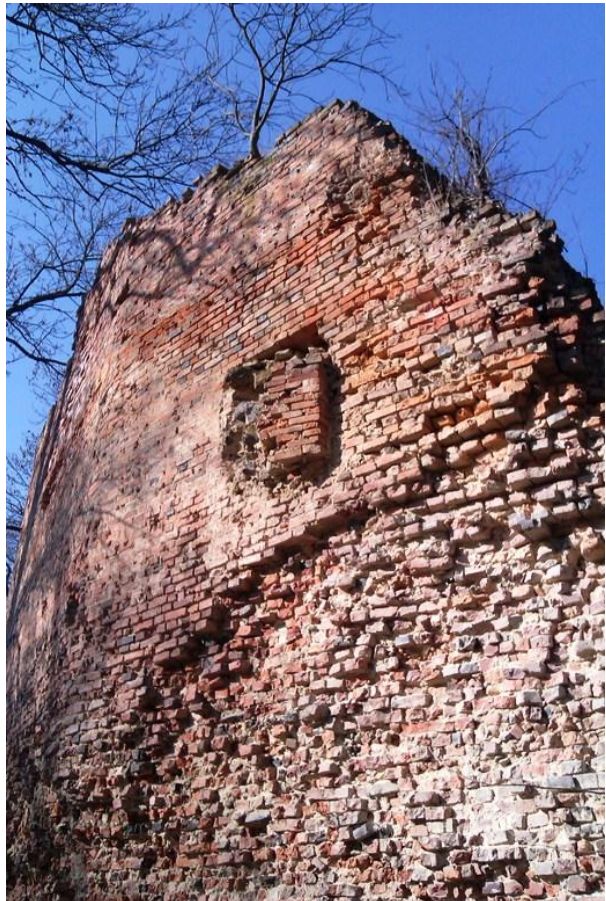
Znova v rukách Drugethovcov

Gabrielom Perényim v roku 1567 vymrel rod Perényiovcov a vďaka príbuzenským zväzkom sa Parič vrátil do vlastníctva Drugethovcov. V roku 1620 obsadilo hrad povstalecké vojsko Gabriela Bethlena. Ten daroval hrad svojmu vojvodcovi Jurajovi Sečimu. O päť rokov neskôr si ho Juraj Drugeth vymohol späť. V období stavovských povstaní bol hrad v biednom stave a tak ho v roku 1673 dal Žigmund Drugeth opraviť a opevniť. Napriek tomu ho

povstalecké vojsko Imricha Thökölyho v roku 1684 dobylo a pána hradu, Žigmunda Drugetha, odvieklo do Košíc pred súd.

Zánik hradu

Dva roky po dobití hradu museli Thökölyho povstalci hrad opustiť. Namiesto toho aby ho vydali cisárskym vojakom vyhodili Parič pušným prachom do povetria. Dedením sa Parič dostal do vlastníctva Csákyovcov, ktorí z materiálu opusteného hradu v roku 1786 neďaleko postavili barokový kaštieľ. Zánik hradu dovŕšila prestavba a rozšírenie kaštieľa rodinou Andrásyovcov v druhej polovici 19. storočia.

Kazimír hrádok, hrad v Kazimíre

Stručný popis

Zrúcanina takmer úplne zničeného hradu je na JZ strane obce nad potokom Izra, v polohe nazývanej Hrunok. Obec Kazimír leží v JZ časti Potiskej nížiny 18km od mesta Trebišov, takmer na hranici s Maďarskom.

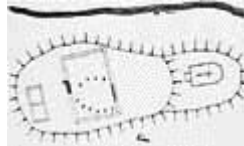
História

Z listiny, ktorá opisuje severovýchodné hranice panstva Füzér (MR) z roku 1270 vyplýva, že Kazimír nepatrí do tohoto panstva, pričom uvádzaný Peter de Kazmer tu vystupuje ako šľachtic. Spomína sa i neskôr - v listine Jágerskej kapituly z 11.februára 1364. Opevnený hradný komplex v Kazimíre bol pravdepodobne vystavaný v polovici 13.storočia a možno ho považovať za šľachtický hrádok spomínaného Petra, ktorý bol nielen jeho sídlom, ale plnil naviac funkciu ochrany dôležitej cesty, vedúcej od Zemplína k Slanskému priesmyku.

Exteriér

Hrádok je situovaný na miernom návrší s elipsovým pôdorysom s rozmermi 50x30m. Jeho dlhšia os je priamo nad potokom, ktorý sa pravdepodobne využíval na obranu hrádka. Samotný hrad zrejme chránilo palisádové opevnenie na kraji vyvýšenej upravenej plošiny. I keď sa z pôvodných stavieb zachovalo veľmi málo, terénna konfigurácia umožňuje identifikovať existenciu viacerých stavieb. Približne uprostred návršia bola

palácová stavba s tromi podlažiami a pivničnými priestormi s rekonštruovateľnými rozmermi okolo 21x14m a 1m hrubým murivom z lomového kameňa, ktoré bolo spájané tvrdou maltou. Južne od paláca stál menší, dvojpriestorový objekt (12x15m) pravdepodobne tiež obytný. Hospodárske objekty boli umiestňované do voľného priestranstva severnej časti nádvorja, kde je i vstup do objektu. K tejto časti sa primyká jazykovitý výbežok, ktorý bol tiež vyvýšený, ale nedosahoval výškovú úroveň hrádka. Ide o menšie strategické predpolie, na ktorom stál neskôr kostol.

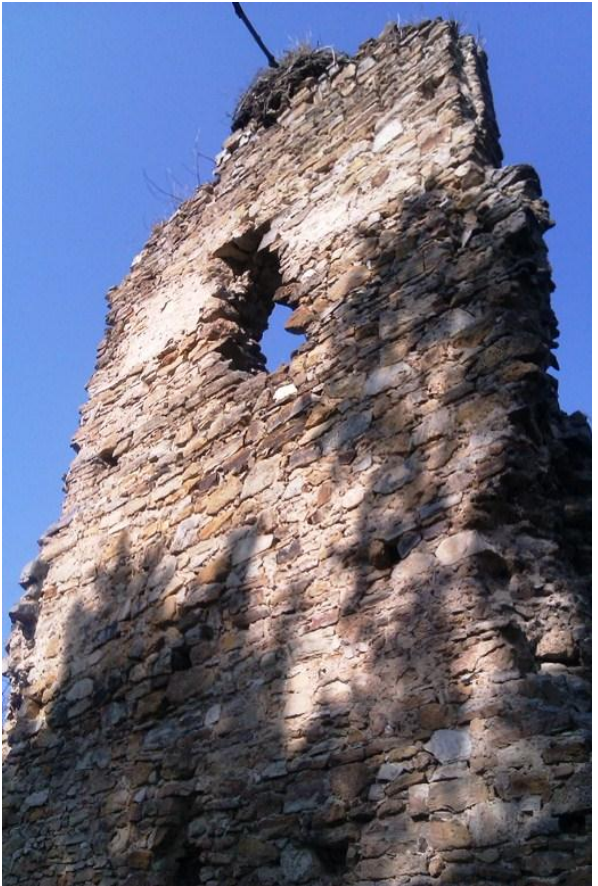

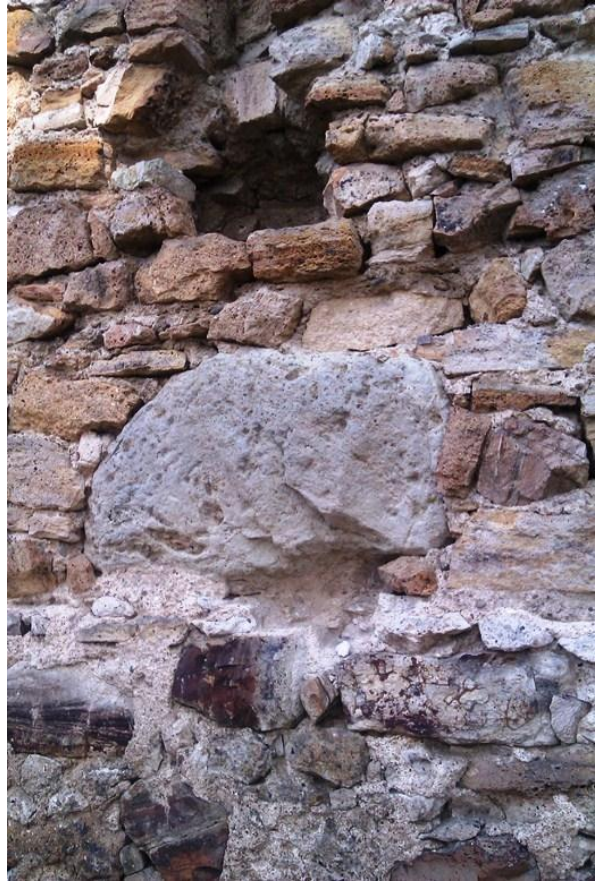
Pôdorys nakreslil A.Vallašek

Súčasný stav

Dodnes stojí do výšky zvyšok muriva, ktorý má v hornej časti kavernu, pôvodne asi okno. Zrejme ide o časť palácovej stavby. Na predpolí sú zvyšky reformovaného kostola, ktorý tvorí polygonálne zakončený pozdĺžny priestor. Vznikol prestavbou staršieho kostola, ktorý bol pravdepodobne panský, ale zároveň slúžil ako farský - farnosť sa spomína v pápežských registroch z rokov 1332-1335.

Podľa plánu som mal navštíviť aj hrad (hrádok) Zemplínska Teplica avšak nevedel som sa v lokalite obce Zemplínska Teplica zorientovať. Podľa sprievodcu z www.hrady.sk som šiel do rímskej osady, kde som však dostal zle informácie.

Hranice medzi stolicami boli v stredoveku označené tzv. hraničnými kameňmi. Takýto hraničný kameň je možné nájsť na ceste prvej triedy pod Dargovským priesmykom a oddeľoval Zemplínsku stolicu od Abovskej stolice.

MVDr. Michal Ondovčík